

## СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ДО НОВИХ УМОВ ЖИТТЯ

**Скуратова Л. В., Прожога І. В.**

*Національний авіаційний університет*

*Lilyskuratova@gmail.com, iryna.prozhoha@npp.nau.edu.ua*

Процес соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є однією з найактуальніших тем у сучасній соціальній політиці та соціальних науках. Збройні конфлікти, економічні кризи, природні катастрофи та інші чинники змушують тисячі людей залишати свої домівки, внаслідок чого виникає потреба в адаптації до нових умов життя. Питання інтеграції ВПО у приймаючі громади є не лише важливим аспектом для забезпечення стабільності й безпеки суспільства, але й визначальним для якості життя та благополуччя самих переміщених осіб.

Складність процесу адаптації зумовлена багатьма факторами, такими як соціально-економічні умови, культурні відмінності, психологічний стрес та особливості правового статусу ВПО. Вивчення цих аспектів допомагає зрозуміти бар'єри, що виникають на шляху адаптації, і визначити ефективні стратегії підтримки. Соціальна адаптація ВПО передбачає не лише пристосування до нового середовища, але й активну участь у соціально-економічному та культурному житті приймаючих громад.

Соціальна адаптація є важливим процесом, що визначає здатність внутрішньо переміщених осіб (ВПО) адаптуватися та пристосовуватися до нового середовища. Наразі кількість офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб в Україні досягає 4,9 млн осіб, які залишити свої домівки чи повторно перемістилися після початку повномасштабного вторгнення.

У зв'язку з активним переміщенням населення, спричиненим війною та економічною нестабільністю, дослідження ефективних способів соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб є досить актуальним. Їхня інтеграція у нове соціальне середовище є необхідною умовою для досягнення соціальної гармонії та зменшення рівня соціальної напруги в приймаючих регіонах.

Метою цього дослідження є виявлення основних соціальних, економічних та психологічних факторів, що впливають на адаптацію ВПО до нових умов життя. Дослідження також передбачає розробку рекомендацій для покращення інтеграційних програм, які б забезпечили ефективну підтримку ВПО.

У рамках соціальної роботи, емпіричне дослідження є основою для розробки, впровадження та вдосконалення програм соціальної

підтримки різних категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб. Емпіричні дані дозволяють не тільки виявити проблеми та потреби цільової групи, але й оцінити ефективність існуючих заходів допомоги та соціальних програм. Дослідження здійснювалося на основі вибірки, що включала внутрішньо переміщених осіб з різних регіонів України. Вибірка складалася з 100 респондентів віком від 18 до 60 років, які мали статус ВПО та проживали на території України щонайменше один рік з моменту переміщення. Основним критерієм відбору респондентів була їхня готовність брати участь у дослідженні, а також наявність досвіду отримання соціальної допомоги або участі в програмах підтримки ВПО. У дослідженні були використані як кількісні, так і якісні методи збору даних, що дозволило отримати більш повне та глибоке уявлення про проблеми та потреби ВПО. Для збору даних було використано анкетування, інтерв'ю та фокус-групи серед ВПО у місті Києві та області.

Аналізуючи результати дослідження, проведеного серед 100 внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ми виявили численні проблеми, з якими стикаються переселенці під час процесу адаптації до нових умов життя. На основі зібраних даних ми визначили кілька ключових напрямів, які потребують вдосконалення для забезпечення успішної інтеграції ВПО у нові громади. У цьому підрозділі будуть представлені рекомендації щодо покращення існуючих програм соціальної підтримки, створення нових ініціатив та впровадження практичних заходів, які сприятимуть вирішенню основних проблем переселенців.

Покращення житлових програм для ВПО:

*1. Створення довгострокових житлових програм.*

Основною проблемою, виявленою у процесі дослідження, є забезпечення житлом. Результати показали, що 80% респондентів не мають постійного житла і змушені орендувати його або проживати в тимчасових притулках. Тому ключовою рекомендацією є створення довгострокових програм, що дозволять ВПО отримати доступ до постійного житла.

*2. Спрощення процедур оформлення житлових програм.*

Респонденти фокус-груп вказали, що складність процедур оформлення документів для участі у житлових програмах є суттєвою перешкодою в процесі адаптації до нових умов життя. Затримки в оформленні документів та бюрократичні бар'єри ускладнюють доступ до житла.

*3. Стимулювання працевлаштування переселенців.*

Для сприяння працевлаштуванню переселенців важливо розробити заходи з підтримки роботодавців, які надають робочі місця

для ВПО. Це може включати пільги для бізнесу та державні програми підтримки.

#### *4. Покращення доступу до медичних послуг.*

50% респондентів вказали, що вони мають труднощі з доступом до медичних послуг. Основними проблемами є відсутність постійної реєстрації в новому місці проживання та висока вартість медичних послуг.

#### *5. Поліпшення соціальних послуг та виплат.*

Дослідження показало, що багато ВПО стикаються з труднощами у доступі до соціальних послуг через бюрократичні процедури та великі затримки у виплатах.

Проведене емпіричне дослідження виявило численні проблеми, з якими стикаються внутрішньо переміщені особи під час адаптації до нових умов життя. Основними викликами є житлові проблеми, відсутність стабільного працевлаштування, фінансова нестабільність, психологічні труднощі, соціальна ізоляція та обмежений доступ до медичних і соціальних послуг. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, що включає розробку довгострокових житлових програм, підтримку працевлаштування, вдосконалення системи соціальних виплат, організацію психологічної реабілітації та сприяння соціальній інтеграції ВПО.

Соціальна адаптація внутрішньо переміщених осіб потребує цілісного підходу, що охоплює економічний, психологічний та соціальний аспекти. Дуже важливо розвивати програми, спрямовані саме на підтримку ВПО, та надавати їм доступ до ресурсів для успішного життя в новому соціальному середовищі.

## **ЛІТЕРАТУРА**

1. Войцехівська О. І. Соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб в Україні. К.: Центр соціальних досліджень, 2019. 224 с.
2. Задорожна І. М. Соціально-психологічна підтримка вимушено переселених осіб: монографія К.: Наукова думка, 2021. 312 с.
3. Мельник П. П., Коваленко Г. Ю. Проблеми соціальної адаптації ВПО в Україні. Львів: Львівська політехніка, 2020. 150 с.
4. Міністерство соціальної політики України. <https://www.msp.gov.ua>
5. Поліщук О. М. Соціально-економічні виклики для ВПО в умовах урбанізації. Х.: Освіта, 2018. 189 с.
6. Прожога І. В. Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні методи та технології підготовки фахівців соціальної сфери». 22.03.2023 р. Тези доповіді: «Психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам в соціальній роботі методом психодрами». К.: НАУ, 2023. 139 с.
7. Ткаченко В. В. Психологічна підтримка переміщених осіб: теорія і практика. К.: Видавничий дім «Інститут соціальної психології», 2022. 208 с.